

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Jonstoni Historia Naturalis

Ioannis Ionstoni|| Theatrvm|| Vniversale Omnivm|| Animalivm||
Qvadrupedvm

Jonston, Jan

Heilbrunna, MDCCLV.

VD18 90528808

Caput II. De Simia.

urn:nbn:de:gbv:45:1-10966

Maegr.
H. B. h. c.

Tamandua i est vulpeculae Americanae magnitudine. Caput habet acuminatum, rotundum, conum acutum repraesentans, paulum infra incurvatum, os nigrum, angustissimum, edentulum, oculos parvos, nigros, aures erectas, unum circiter digitum longas. Pilos totius corporis duos, splendentes, et ex albo flavescentes. Linguam instar subulae teretem, octo digitos longam, quae quasi canali inter inferiores genas incumbit. In prioribus pedibus quatuor ungues incurvos. Ferox est animal, sed mordere non potest. Baculo tactum posterioribus pedibus insidet ut ursus. Totam die dormit, capite sub collo et anterioribus cruribus abscondito, noctu vagatur. Quando bibit, pars per nares iterum exsilit. Quum mactarem hoc animal, inquit Marcgravius, maximam partem excoriatum adhuc vivebat, quamvis octiduum inedia tolerasset. In rene sinistro superius processum triangularem inveni, per duplicem tenuem membranam reni adnexum, in intestinis multos teretes lumbricos, valvulas

cordis insignes, vesicam fellis magnam. Corium est crassum. Caro vulpinam olet, et non comeditur. *Coati* est Brasiliensium vul-

Maegr.

B. I. G. c. 6.

pes, magnitudine felis, cruribus et manibus brevibus. Cercopithecorum. Caput habet acuminatum, vulpinum, aures subrotundas et breves. Oris partem inferiorem superiore brevior, promuscidem longam et acuminatam, nares amplas quasi fissuras, oculos nigros, caudam suo toto corpore longiorem, quam superius erectam gestat et incurvatam, cuius pali annulatim variegati cum umbra et ochra. Quando comedit, anterioribus pedibus tenet cibum. Arborea velociter conscendit ad ramorum extremitates. Habui aliquando eiusmodi animal cicuturatum, inquit De Laet, et valde domesticum et mihi amicum, ita, ut ad os meum eniteretur, et ex illo cibum caperet, sed cum caudam suam praerodere coepisset, non potuit ab ea abstineri, ita, ut illam tandem penam totam consumeret, et moreretur.

CAPUT II.

De Simia.

Nomen.

Simia seu *Simius*, vel a depressis et simis naribus, (*σιμος* Graeca vox est) vel quasi mima, quod facile hominem imitetur, Latinis dicitur. Festus *Clunas* appellavit. Bartholomaeus Anglicus quasi *Simeas*, id est, hominibus similes dici voluit. Apud Graecos vocatur *πίθηξ*, *πίθηκος*, *πίθων*, *παρά το πιδισται*, quod facile ad humanarum actionum imitationem persuadeatur; *ήμιμω*, quasi gesticulator, *άριμος*, veteri Hetruscorum lingua, *βάτης*, quod facile arbores scandat; *καλλιάρ* Laconibus, *Gyraldus* *καλλιάρ* vocari ob-

fervavit. Tam prona corporis parte pilosa est, quam supina. Pilo crassiore vestitur. *Nares*, aures, dentes, tam primores, quam maxillares, hominis more habet. *Ciliolum* in utraque palpebra praeternue et prolixius, inferiore inprimis. In *pectore* binas mammarum papillas; et brachia hominis modo, sed hirtiuscula, quae et ipsa et pedes, ut homo inflectit. *Manus*, digitos, ungues, hominis similia, etsi rudiora, efferatioraque. *Pedes* ipsi sui generis, sunt enim velut manus maiusculae, et digitis ut manus constant, medio longiore.

Descriptio

Aristot. H. A. I. 2. c. 8.

Anglic. de
rer. pro-
prio.

giore. Vestigium etiam manui simile est, nisi quod in longum se porrigat, et volam referens tendat ad postrema. Callosius hoc sui parte extrema est, et calcem inepte atque exiliter imitatur. *Lacer-tos* habet et femora proportionem cubitorum et tibiarum brevia. *Umbilici* loco, qui eminere solet, durum quid. Partem corporis superiorem multo maiorem, quam inferiorem. Carent natibus utpote quadrupedes, cauda utpote bipedes. *Internas partes* si spectemus, *cor* habet pyramidale, quamvis cuiusdam cum duobus acuminibus repertum sit. Venae et arteriae per brachia perinde ac in homine distribuuntur. Vena, quae in dextram cordis aurem fertur, moxque in eius sinum dextrum penetrat, in iis supra aurem cordis sita est. Quae a cava propagantur, et in renes inferuntur, amplissimae sunt, post deferuntur ad testes. Musculi temporales sunt exiles et debiles. Auris substantia immobilis. Carnosi, qui nates integrare solent, ridiculi sunt. Et si vero in multis partibus homini assimiletur, in multis tamen quoque differre certum est, nempe in musculis thoracis et brachia moventibus, in iis, qui cubitum et femur agunt, in manus interna structura, in musculis digitos pedis moventibus, in tendine pedi sublato, in colo, mesenterio, et pulmonis quinto lobo venam sustinente. Sed et in ossibus ab humano sceletio discrepat. Ad lumbos enim sex vertebrae conspiciuntur, humeri articulus plurimum est a thorace abductus, crura non recta ad spinam tendunt, ideo, dum bipes incedit, claudicat. *Pedes* habet concavos, et digitos valde fissos. Plura apud Aquapendentem occurrunt. In plaga Orientali, et aliis calidioris coeli subiectis nascuntur. In Lybia, Mauritania, parte Caucasi montis, quae in mare rubrum porrigitur, regno Basman, et caeteris. Omne latifundium, quod inter Aegyptum, Aethiopiam, et

Lybiam diffunditur, omni simiarum genere repletum est. In Indiae montibus, tanta earum copia ut saepe Alexandri exercitui terrorem incusserint. In regno Basman captae, et masatae, excepto mento depilantur, et aromatibus conditae exsiccantur, mercatoribusque venduntur, qui alio translatos pro homunculis marinis vendunt. Montanis tamen potius, quam planis delectantur. Ideo montes Enisae, prodente Leone, frequentant. Herbis et tritico delectantur, ideo ad maturas spicas magno comitatu incedunt. Pediculos quoque humanos, vermes et araneos vorant. Inter fructus pomis et nucibus potissimum fruuntur, at reperto in iis amaro cortice, totum abiciunt, sed et carniem sagina delectantur, a quarum esu pilos deponunt. Vinum etiam bibunt. De *generatio-ne* pauca occurrunt. Natalis Comes circa aequinoctium vernum commisceri, et circa solstitium aestivum duo catulos parere prodidit. Aelianus quoque binorum foetuum meminit, quorum unus carior ulnis gestetur, alter contemptus penes matrem inambulet. Solent tamen quando in urbes ducuntur, in sexum muliebrem furere. Amicitiam gerit cum cornice et cuniculis, cum gallo, testudine, torpedine, et limacibus dissidet. Cornix, sedulo ipsius speciem admiratur. Cuniculos aliquando in Anglia, apud virum nobilem, contra mustelas defendit. Ob antipathiam matricidae culco insuto, gallus simia et vipera addebantur, ut simia gallum persequeretur, vipera gallum fugiens, in hominem saeviret. Testudinem in capite pueri conspiciata Romae quaedam, ita exhorruit, ut praetimore, alvi et vesicae excrementa redderet. Si limacum corona eidem circumponatur, nec eas comprimere, nec attingere audeat. Laborat hernia, propter omentum ponderosum, morbo comitiali, atrophia, inflammatione hepatis, splenis, vesicae etc. Galenus valde emaciatam diffecit, et caeteris partibus illaesis in pericardio tumorem praeter naturam

Galenus
Comm. 3.
supra Hip-
pocr. de
articulis.

Galen. de
usu part.
1. 16. c. 6.

Vesal. de
fabrica
corpor.
humani.

Aqua-
pend. de
sensib. 1. 2.
c. 8.

Locus.

Leo Afri-
cae 1. 3.

Cibus.

Generatio.

Ambros.
Hist. Di-
git. 1. 2. c. 5.

Porta Phy-
togn. 1. 7.
c. 8.

Galen. de
1. aff. 1. 5.
c. 2.

ram invenit, qui humorem, qualem hydatidesmittere solent, continebat. De morfu nihil dico. Vrosus esse tradunt, et Avicennas, emplastrum ex cinere cum melle et amygdalis amaris imponit. *Natura et ingenium.* ram, mores et ingenium quod spectat, in maxillarum cavitatibus cibaria condunt, indeque sensim ad mandendum manibus expromunt. Adeo petulantes sunt, ut et leones illorum clunibus affixae, exagitent. Iniuriae diu meminisse prodidit Albertus, facile oblivisci alii. Mansuetactae catulos suos omnibus ostendunt. In naeomenia exultant, in interlunio summa tristitia afficiuntur. Statim atque per tactum, aut mortem, aut morbum putridum deprehenderint, inusitato narium strepitu personant. Ideo Crollius credit, Medicos sphymicam ab hoc animali edoctos. Aliquando transverso latere facilius gradiuntur. Inventae, quae aurigae munus obibant, latrunculis cera effictis ludebant. Fuit quaedam, quae cum infantem a nutrice lavari et fasciis involvi videret; absente, eundem denudatum in ferventem aquam abluendi gratia imposuit, et interfecit. Quae Pareus de simia in aedibus Ducis Somei habet, vide apud Ambrosinum. Dum, quae venatores facere vident, imitantur, facile capiuntur. Nunquam ita mansuescunt, quin facile fiant rabidae. Delectantur quidem puerorum et canum lusu; sed non custoditos stragulant, vel ab alto praecipitant. Vino inebriantur. Zabeces et Zygentes Africae populi, iis vescuntur, ut Herodotus prodidit. Carnem frigidam et austeram Rhasis iudicavit. Cor assum et cum melicrato coctum memoriam acuit, quod Porta signaturae adscribit. Quantum ad *differentias*, forma, colore, iubis et magnitudine discrepant. Aristoteles in caudatas, sine cauda, et canicipites dispescit, quod et Oppianus sequitur. Plinius, coloris albi apud Orseos in India vagari asseveranter scribit. Marcus Polus, quasdam erectas in-

cedere humano more, prodit. Huc pertinet *Orang-outang* Indorum, ex Angola delatus, et Fiderico Henrico Arausionensium Principi donatus, quem Tulpius, *hominem silvestrem* vocat. *Tulpius observ. l. 3. c. 56.* Erat quaedam drupes, longitudine pueri trimi, crassitie sexennis. Corpore nec obeso, nec gracili, sed quadrato: habilissimo tamen ac perniciosissimo. Artubus tam strictis, et musculis adeo vastis, ut quidvis auderet et posset. Anterius undique glaber: at pone hirsutus ac nigris crinibus obsitus. Facies mentiebatur hominem: sed nares simae et aduncae rugosam et edentulam anum. Aures vero nihil discrepare ab humana forma. Uti nec pectus, quod ornatum utrimque mamma praetumida, erat enim sexus foeminei. Venter habebat umbilicum profundior, et artus cum superiores, tum inferiores, tam exactam cum homine similitudinem, ut vix ovum ovo videris similis. Nec cubito defuit requisita commissura, nec manibus digitorum ordo, nedum pollicis figura humana, vel cruribus surae, velpedi calcis fulcrum. Incedebat multoties erectus, nec minus gravate attollebat, quam transferebat, quaecunque gravissimi oneris pondus. Bibiturus prehendebat cantharianasam manu altera; alteram vero vasis fundo supponens, abstergebat madorem labiis relictum. Cubitum iturus inclinans caput in pulvinar, corpus stragulis firmiter operiebat. Tantam habere animi confidentiam Rex Sambacensis retulit, ut non semel in viros armatos impetum faciat. Foeminarum tam ardenti flagrant desiderio, ut saepe raptas constuprent. In Guinea scribit P. Iarricus, esse quasdam, quae instar famuli in pila tundant, quaecunque in ea imponuntur, quae aquam a fluviis in hydriis capite domum deferunt, ita tamen, ut ubi primum domus fores attigerint, illico hydriis exonerandae sint, alioqui eas excidere, casuque isto frangi. *S 2* Dicun-

Aelian. H.
A. l. 7. c. 27.
Plin. H. N.
l. 8. c. 34.

Vrs.

Porta Phy.
togn. l. 2.
c. 17.

Arist. H. A.
l. 2. c. 8.

Nieremb.
H. E. l. 9.
c. 45.

Dicuntur *Baris*. Torosi sunt et robusti. In India meruit etiam quaedam simia alba divinos titulos. Reliquias Zeilan servavit, dentem duntaxat. Praeda tandem, inquit Nieremb.: Nierembergius, fuit, Constantini N. C. l. 9. Proregis Lusitani, cum barbari Principis thesauros cepisset, inter quos et dens ille fuit. Tanta summorum Regum reverentia et divinitatis opinione, habebatur, ut singulis annis a Pegu mitterentur legati, magnis onusti donariis et muneribus, ut solum permitterentur, in argilla quadam aromotica, quam in auro custodiebant, imprimere sigillum eius, ut absentiam tanti pignoris divini, eiusdem adoratione vel solum per umbram solarentur. Deinde conscius Rex Pegu captum a Lu-

sitanis sacramentum suum, misit ad Constantinum legatos, onusta navi mercibus, et auri cruciatistrecentum millibus pro redemptionis pretio. Plerique Lusitani donandum censuere, exacta maiori summa, usque ad millionem expectabant. Et quidem Rex ille plus dedisset, at noster Rex, in angustia aerarii, praetulit lucro pietatem, atque ut omnibus constaret, publico confesso iussit dentem afferri, agnosci, extrahi e locupletissima theca, gemmis et auro exornata, deinde manu sua in aereum mortarium iacit, tundi iubet usque ad pulvisculum, mox pulverem in ignem ad hoc praeparatos dissipat, ut in fumum evanuerit.

CAPUT III.

De Cercopitheco.

Nomen.
Ambrosin.
de Digit.
l. 2. c. 6.

Cercopithecus caudatum simiarum genus est. Unde nomen sortitur. Graecis eodem vocabulo venit. *κέρκος* caudam, *πίθηκος* simiam significat. Dicitur et *κῆπος*, quod vocabulum alii *κῆρος*, *κεβλός*, et *κῆτος* efferunt. Non desunt, qui a voce graeca *κῆφος* levis vocari putent, quod hoc animal ob miram levitatem, in diversas partes saliat. Albertus Mamonetum vocat, Itali

Descriptio

Spingam, Celtae *ἀεράνας*. De descriptione dum in genere de eo agimus, non est, quod simus solliciti, in specie de iis acturi, singulas describemus. Genitalia nobis delineavit Aurelius. Inveniuntur in Aethiopia, et quidem, si Plinium attendimus, nigris capitibus pilo as-

Locus.

Strabo Geogr. l. 15.

sinino, in silvestribus lavae, et regni Congo, in India supra Emodos montes, quod Strabo scripsit, in monte editissimo, urbi Aden Arabiae vicino, in omnibus denique continentis Indiae locis. In Malabar vilissimo pretio venduntur, quod nuci indicae, a qua ad incolas magnum commodum, infesti sunt.

Censentur esse inter *παμφάγους*, sed quando desiderio carnis premuntur, propriam caudam arrodere solent. Crocodilos adeo acerbo odio prosequuntur, ut pelle ipsorum visa fere exanimentur. In Orientali India, quae Lusitanis subest non tantum comeduntur, sed et in morbis, tanquam saluberrimi exhibentur. In deliciis propter mimicos gestus haberi, notum. Ossa tusa et hausta dolores Gallicos, evocato sudore levant. De *Ingenio et Moribus* ipsorum ita eleganter Nierembergius scripsit. Omnes, inquit, pene filiorum caritate insignes sunt, amplexu graves. Vescuntur fructibus arborum et ovibus avium. Ebibunt plures lotium et fordes suas. Nonnunquam videntes hominem solum, descendunt ad ludendum cum eo. Omnes sunt astu industrii. Mirificum est, arborum stipites, quas conscenderunt, in viatores torquere et iaculari, transilire flumina caudis invicem apprehensis, et ab arboribus fluviis vicinis vibratas,

Nieremb.
H. E. l. 9.
c. 44.